

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

«ПСИХОЛОГІЯ ВОЛІ»

**Освітньо-професійні програми Практична психологія
Психологія розвитку особистості**

4-й рік навчання, 8-й семестр
Форма навчання (денна, заочна)

Галузь знань
05 Соціальні та поведінкові
науки
Спеціальність
053 Психологія
Освітній рівень
Бакалавр

Кафедра
та викладач

Кафедра практичної психології

Викладач: Дубініна Катерина Віталіївна – кандидат психологічних наук, доцент

Лінк на профіль викладача на сайті факультету:
<https://pf.edu.edu.ua/fakultet/struktura/kafedry/kafedra-praktychnoi-psykholohii-fpp/vykladachi-kafedry-prps#rozhonuty-bez-zavantazhennia-dubinina-k>

Лінк на профіль викладача у Google Scholar : <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=Ql6Pu84AAAAJ>

E-mail: k.v.dubinina@npu.edu.ua

Лінк на курс в Moodle (для денної, заочної форми навчання): <https://moodle.edu.edu.ua/course/view.php?id=3646>

I. Основна
мета/цілі навчання

Метою викладання освітнього компоненту «Психологія волі», є формування знань методології і теорії вивчення вольових процесів, традиційних і новітніх науково-філософських, психологічних і фізіологічних основ формування вольової сфери особистості, закономірностей її розвитку в онтогенезі, особливостей її прояву у різних видах поведінки і діяльності та у засвоєнні студентами новітніх маловідомих психодіагностичних методик визначення волі, знання яких є підґрунтям для більш успішного проходження ними психокорекційної практики та підготовки до практичної діяльності.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Психологія волі» є: поглиблення у студентів знань про волю та закономірності її розвитку в онтогенезі; формування уміння студентів діагностувати вольові якості, вольові стани особистості на різних вікових етапах; навчання студентів різним методам і технікам з розвитку власної сили волі та формування вольової поведінки особистості у різному віці.

**II. Місце
навчальної
дисципліни в
освітній програмі**

*Навчальна дисципліна вибіркова частина
Освітні компоненти поглибленої підготовки за спеціальністю*

**III. Обсяг
навчальної
дисципліни**

	<i>Денна ф.н. (термін навчання – 3.10)</i>	<i>Заочна ф.н.(термін навчання – 3.10)</i>
<i>Кількість кредитів</i>	3	3
<i>Загальна кількість годин</i>	90	90
<i>Лекційні заняття</i>	16	8
<i>Семінарські заняття</i>	10	
<i>Практичні з заняття</i>	10	4
<i>Самостійна робота</i>	54	78

**IV. Короткий зміст
навчальної
дисципліни**

Змістовий модуль 1. Методологія та теорії вивчення вольової активності особистості

Тема 1.1. Проблема волі у зарубіжній та вітчизняній психології

Зміст теми: Воля як одна з центральних проблем в історії психологічної думки. Підходи до поняття волі: рефлексивний; “вільного вибору”; мотиваційний; регулятивний. Головні протидіючі течії з питань природи волі. Психофізіологічні механізми довільного управління поведінкою і діяльністю. Сучасні підходи до проблеми волі. Основні ознаки феномену волі.

Тема 1.2. Психологічний аналіз вольової поведінки

Зміст теми: Функції волі (регулююча, стимулююча, гальмівна). Вольова регуляція поведінки (умови вольової регуляції поведінки, зовнішній та внутрішній локус контролю, мимовільні, довільні та вольові дії, вольові стани, природа вольового зусилля, характеристики і види вольового зусилля, фази вольових дій). Воля і ризик. Структура вольових дій (проста і складна вольова дія). Вольова регуляція і сила волі. Емоційно-вольова регуляція.

Тема 1.3. Характеристика вольових якостей особистості

Зміст теми: Вольові якості особистості. Вольові якості як предмет полеміки у психології. Склад і загальна характеристика вольових якостей. Фактори прояву вольових якостей. Класифікація вольових якостей за В. Калініним, Р. Ассаджиолі, Ф. Гонаболініним, В. Селівановим. Характеристика окремих вольових якостей особистості (цілеспрямованості, наполегливості, рішучості, витримки, самостійності, ініціативності, дисциплінованості, організованості, активності, стриманості, старанності, відповідальності та інш.).

Змістовий модуль 2. Особливості розвитку вольових процесів в онтогенезі та методи вивчення вольової активності особистості

Тема 2.1. Вікові та гендерні особливості розвитку вольової активності

Зміст теми: Вікові особливості довільного управління. Розвиток довільності у ранньому дитинстві, дошкільному віці. Дослідження І. Бега, А. Давидової, М. Денисової, Є. Ільїна, М. Ланге, О. Лурія. С. Рубінштейна, І. Сікорського, О. Смірної, Н. Фігуріна, М. Щелованова. Погляди грузинських психологів М. Догондзе і Р. Кварцхави. Погляди Б. Ананьєва, Л. Божович, Н. Гуткіної, В. Котирло, В.

Селіванова, О. Смірної, Д. Ельконіна та інших на розвиток волі та довільності у дітей дошкільного віку. Навчальна діяльність як чинник розвитку вольових якостей молодших школярів. Структурні компоненти навчальної діяльності Д. Ельконіна. Три стадії формування навчальної діяльності у молодшому шкільному віці за В. Репкіним. Зв'язок навчання і довірливої регуляції у працях З. Абасова, О. Леонтьєва, О. Лурія, Н. Рогави, Л. Славіної, А. Смірнова. Особливості розвитку волі у молодшому шкільному віці. Вікові особливості волі у підлітковому та юнацькому віці. Розвиток вольової поведінки підлітків. Особливості розвитку морального компоненту волі у старшокласників. Студентські роки як сенситивний період розвитку вольової сфери. Взаємозв'язок розвитку вольових якостей студентів із їх успішністю у навчально-професійній діяльності. Психологічні особливості вольової поведінки дорослих (рання, середня і пізня дорослість). Роль статевих особливостей, діяльності, вимог у розвитку сили волі. Гендерні особливості вольової поведінки. Вікова динаміка розвитку окремих вольових якостей (терплячості, сміливості, рішучості та ін.).

Тема 2.2. Розвиток сили волі та формування вольових якостей

Зміст теми: Загальні умови ефективного розвитку вольових якостей за Л. Божович, В. Селівановим, В. Котирло, Є. Ільїним та ін. Розвиток морального компоненту сили волі. Умови та шляхи розвитку вольових якостей. Розвиток цілеспрямованості і наполегливості, дисциплінованості, самостійності, рішучості тощо. Самовиховання сили волі. Засоби, етапи та структура програми самовиховання волі, вольових якостей. Психолого-педагогічні програми розвитку вольових якостей особистості у різному віці. Розвиток і виховання волі у дитини раннього віку. Мистецтво як нетрадиційний метод формування волі дитини дошкільного віку. Програма розвитку довірливої поведінки М. Михайленко. Програма розвитку вольових якостей у молодших школярів К. Савченко. Методична розробка бесіди на тему "Воля та її роль у розвитку людини" для учнів 8-9 класів. Психокорекційна робота з розвитку вольових якостей старшокласників.

Тема 2.3. Екстенсивні та експериментальні методи вивчення вольової активності особистості

Зміст теми: Поняття екстенсивні методи вивчення вольової активності. Метод узагальнення незалежних характеристик. Метод взаємних оцінок. Метод самооцінок. Експериментальні методи дослідження вольових якостей. Природний експеримент у вивченні вольових якостей особистості. Лабораторні експерименти. Діагностика розвитку рішучості. Діагностика розвитку сміливості. Експериментальна діагностика розвитку терплячості. Експериментальна діагностика розвитку наполегливості.

Детальні теми лекційних, семінарських, практичних занять, питання до заліку, теми і завдання для самостійної роботи, список джерельної бази та інше містяться на курсі у Moodle:

Лінк на курс в Moodle (для денної, заочної форми навчання): <https://moodle.udu.edu.ua/course/view.php?id=3646>

V. Результати навчання

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

№	Результати навчання	Компетентності
1	ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
2	ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

3	ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	СКЗ. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
4	ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання	

VI. Порядок і критерії оцінювання

Форми поточного контролю: Модульні контрольні роботи.

Методи поточного контролю: усне опитування, тести, аналіз доповідей, повідомлень, есе, практичні завдання.

Форма підсумкового контролю: Залік.

Методи підсумкового контролю: результати поточного і модульного контролю.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль									Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
Тема 1.1	Тема 1.2	Тема 1.3	МКР	Тема 2.1	Тема 2.2	Тема 2.3	МКР	ІНДЗ	
4	8	8	20	8	8	4	20	20	100

Розрахунок рейтингових балів за видами контролів (Денна ф.н.)

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1	Робота на семінарському (практичному), занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	4	10	40
2	ІНДЗ	20	1	20
3	Модульні контрольні роботи	20	2	40
Підсумковий рейтинговий бал (Залік)				100

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та модульного контролів (Заочна ф.н.)

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
-------	-----------------	----------------------------	-----------------	-----------

1	Робота на семінарському (практичному), занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	10	2	20
2	ІНДЗ	40	1	40
3	Модульні контрольні роботи	20	2	40
4				
Підсумковий рейтинговий бал (Залік)				100

Важливі зауваги щодо оцінювання!

*Якщо навчальна дисципліна завершується заліком – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні рівня володіння студентами навчального матеріалу дисципліни за результатами виконання усіх видів навчальних завдань, що виносяться на поточний контроль, тобто – за результатами поточної успішності. **Поточна успішність з дисциплін оцінюється від 0 до 100 балів включно.***

Студент одержує залік, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів з дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Якщо студент за результатами підсумкової атестації набрав від 0 до 34 балів, він повинен пройти повторне вивчення навчальної дисципліни відповідно до порядку, визначеного в університеті, і лише після цього перескладати підсумковий контроль на загальних підставах.

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей: повнота та правильність розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення, впевненість та аргументованість, використання у відповіді посилань на інформацію з основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників та інших методичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння та самостійні оцінні судження, висновки.

Під час виконання письмових завдань: повнота та правильність розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати самостійні висновки, ступінь сформованості практичних умінь, досвід творчої та пошукової діяльності, акуратність оформлення письмової роботи.

Рівні відповідності критеріям

Високий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових та творчих проектах. Виконав усі практичні / самостійні завдання правильно та ґрунтовно. Демонструє здатність пов'язувати теоретичні знання з курсу з практичним досвідом професійної діяльності.

Достатній рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності. Уміння продуктивні, проте без вияву творчості. Здатен працювати самостійно, проте допускає неточності.

Середній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни в повному обсязі, але його знання містять неточності та помилкові судження, уміння проявляються на репродуктивному рівні. Здобувач не може сформулювати самостійні оцінні судження та висновки.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово, частково. При виконання практичних завдань допускає помилки та потребує допомоги викладача чи колег-студентів.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні, демонструє фрагментарні знання, не може самостійно викласти більшість практичних завдань. Виконав частину практичних / самостійних завдань з суттєвими помилками та недоліками.

Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку, практичні уміння не сформовані; **0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.** Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом, змістом курсу не оволодів.

VII. Політика курсу

Політика щодо відвідування: здобувачі дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/statut-ukrayinskoho-derzhavnoho-universytetu-imeni-mykhayla-drahomanova>) і Правил внутрішнього розпорядку УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/pravylya-vnutrishnoho-rozporiadku-udu-imeni-mykhayla-drahomanova>) відвідують заняття відповідно розкладу, дотримуються етичних норм поведінки. Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Відвідування занять з курсу є обов'язковим за визначеним деканатом розкладом. За об'єктивних причин (лікарняний, заява) заняття може бути відпрацьованим. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; списування.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Усі завдання передбачені навчальною програмою мають бути виконанні у встановлений викладачем термін. Практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (75% від максимальної оцінки).

Якщо здобувач набрав певну кількість балів, що відповідає незадовільному рівню, в нього виникає академічна заборгованість. Повторно скласти атестацію він повинен до початку наступного семестру в терміни, визначені деканатом.

У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату. Здобувачі можуть здійснювати перескладання результатів навчання відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок контролю якості знань студентів УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості студентами УДУ імені Михайла Драгоманова» (посилання на Положення: <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty>).

Політика щодо конфліктних ситуацій. Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-vrehuliuvannia-konfliktiv-v-udu-imeni-mykhayla-drahomanova>). Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.

Політика щодо академічної доброчесності ґрунтується на засадах «Положення про академічну доброчесність в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-udu>). Викладач ознайомлює здобувача вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, користування засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, акцентує увагу на заборону використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань, при використанні Інтернет-ресурсів зазначається використане джерело. Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Умови для інклюзивного вивчення освітнього компонента: дана навчальна дисципліна може викладатися для людей з особливими освітніми потребами. Форми і методи інклюзивного навчання обираються з урахуванням індивідуальних потреб здобувача. Обов'язково поєднуються фронтальні, індивідуальні та групові ФОНД. Традиційні методи навчання поєднуються з інтерактивними і спеціальними (методи педагогічного супроводу та корекції, тощо).

VIII. Основні інформаційні ресурси

Основна

1. Варій М.Й. Загальна психологія.: підр. [для студ. вищ. навч. закл.]3-тє вид. Київ: Цент учбової літератури, 2009. Глава 25. С.602-615.
2. Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О., Темрук О. В. Загальна психологія: Практикум: Навч. посібн. Київ: Каравела, 2005. С. 119-128.
3. Дубініна К.В. Вольовий компонент у структурі підготовки практичного психолога. *Професійна підготовка практичного психолога: теорія і практика* : [збірник наукових статей]. Випуск 1 / Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; авт. кол. : В.І. Бондар, Л.Г. Боброва, К.В. Дубініна та ін.; за заг. ред. В.І. Бондар, Ю.О. Приходько. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. С. 44-52.
4. Дубініна К.В. Розвиток вольової саморегуляції особистості студента як чинник подолання його академічної прокрастинації. *Гуманітарний корпус: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії]*. Випуск 29. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. С.25 -28.
5. Макгонігал, Келлі. Сила волі. Шлях до влади над собою / пер. Олена Опанасенко. К.: Наш Формат, 2017. 264 с.
6. Приходько Ю.О., Савченко К.В. Розвиток вольових якостей молодших школярів із різними рівнями навчальних досягнень. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. №11 (35). С. 121 – 127.
7. Приходько Ю.О., Савченко К.В. Розвиток вольових якостей молодших школярів як чинник їх навчальної успішності. Навчально-методичний посібник. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. 60 с.
8. Психологія волі: навч. посіб. / Т. С. Кириленко, К. М. Шамлян ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київ. ун-т, 2018. 159 с.
9. Савченко К.В. Психологія волі. *Психологія. Комплекс типових навчальних програм для підготовки студентів за кредитно-модульною та модульно-рейтинговою системою.* / За ред. академіка В.І. Бондаря. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. С.164 – 175.
10. Шамлян К. М. Дискусійні питання психології волі / К. М. Шамлян // Теоретичні і прикладні проблеми психології. - 2015. - № 2. - С. 348-353. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp 2015_2_49.

Допоміжна

1. Березовська І. В. Основні тенденції дослідження проблеми волі. *Наука і освіта*. 2005. № 3-4. С. 4-6.
 2. Березовська І. В. Типи особистостей за проявом вольових якостей. *Соціальна психологія*. 2006. № 6. С.115-123.
 3. Бех І. Д. Від волі до особистості. К.: Україна – Віта, 1995. 202 с.
 4. Дубініна К.В. Психологічні особливості розвитку волі у дітей раннього та дошкільного віку. *Вісник Інституту розвитку дитини*. Вип. 1. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. Київ.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. С. 168 - 173.
 5. Дубініна К.В. Вольові якості студентів – практичних психологів як чинник їх навчальної успішності. *Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України* / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Вип. 16. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. С. 326 – 336.
 6. Дубініна К.В. Вольові якості як психологічна детермінанта навчальної успішності молодшого школяра. *Вчителю про молодшого школяра: психологічний аспект*: [збірник статей]. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К.: 2013. С. 43 – 58.
-

-
7. Дубініна К.В. Наполегливість молодших школярів з різними рівнями навчальних досягнень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. № 42 (66). С.121 – 128.
 8. Дубініна К.В. Вольова поведінка молодшого школяра: шляхи виховання. *Вчителю про молодшого школяра: психологічний аспект*. Випуск 2 [збірник статей]. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К.: 2014. С. 35 – 52.
 9. Дубініна К.В. Шляхи розвитку волі молодших школярів у навчально-виховному процесі. *Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення нової української школи: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Київ, Україна, 2 грудня 2016 року)*. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. С. 64 – 70.
 10. Литвин Л. Розвиваємо волю дитини. *Дошкільне виховання*. 2000. №8. С. 22 – 23.
 11. Поліщук С.А. Розвиток вольових якостей у дітей молодшого шкільного віку. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. №4. С. 12-14.
 12. Психологія людини: як тренувати силу волі? Режим доступу: <https://publish.com.ua/sport/psikhologiya-lyudini-yak-trenuvati-silu-voli.html>
 13. Савченко К.В. Розвиток волі молодших школярів як чинник їх навчальної успішності. *Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка*. К.: ГНОЗІС, 2004, Т. VI. Вип. 5. С.310-319.
 14. Савченко К.В. Цілеспрямованість молодших школярів із різними рівнями навчальних досягнень. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. / За ред. С.Д. Максименка*. К.: Логос, 2007, т. 7, вип. 10. С. 352 - 362.
 15. Шевченко Н. Ф. Розвиток емоційно-вольової саморегуляції студентів в умовах вищого навчального закладу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. №1(3). С. 270 – 280.

Розширений список джерел та інформаційних ресурсів з навчальної дисципліни розміщено у системі MOODLE.

***Обговорено та затверджено на засіданні кафедри практичної психології
(Протокол № 6 від 15 січня 2025 р.)***